

EKONOMINĖ, SOCIALINĖ IR TERITORINĖ SANGLAUDA

Europos Sąjunga, siekdama skatinti bendrą darnią plėtrą, stiprina savo ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. ES ypač siekia mažinti įvairių regionų išsivystymo lygio skirtumus. Šiuo požiūriu ypatingas dėmesys skiriamas kaimo vietovėms, pramonės pertvarkos paveiktoms vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams bei salų, pasienio ir kalnuotoms vietovėms.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174–178 straipsniai.

KONTEKSTAS

Sanglaudos politika yra pagrindinė Europos Sąjungos investicijų politikos sritis. Ji teikia naudą visiems ES regionams ir miestams, remia ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą, įmonių konkurencingumą, darnų vystymąsi ir aplinkos apsaugą.

Nuo pat Europos bendrijos (dabar Europos Sąjunga) pradžios joje buvo didelių teritorinių ir demografinių skirtumų, kurie galėjo trukdyti integracijai ir plėtrai Europoje. Romos sutartyje (1957 m.) buvo nustatyti solidarumo mechanizmai – du fondai: Europos socialinis fondas (ESF) ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF, Orientavimo skyrius). 1975 m. sukūrus Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), pradėti nagrinėti regioniniai aspektai. 1994 m. sukurtas Sanglaudos fondas.

1986 m. priėmus Suvestinį Europos aktą Europos bendrijai buvo suteikta kompetencija ekonominės ir socialinės sanglaudos srityje. 2008 m. Lisabonos sutartyje nustatytas trečiasis ES sanglaudos aspektas: teritorinė sanglauda. Šie trys sanglaudos aspektai remiami vykdant sanglaudos politiką ir naudojant struktūrinių fondų lėšas.

TIKSLAI

Vienas iš pagrindinių ES tikslų – stiprinti savo ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Sąjunga didelę savo veiklos ir biudžeto dalį skiria regionų skirtumams mažinti, ypatingą dėmesį skirdama kaimo vietovėms, pramonės pertvarkos paveiktoms vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms.

ES remia šių tikslų siekimą naudojantis Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESF, ERPF, Sanglaudos fondu, Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai (EŽŪFKP))

ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF)) ir kitais šaltiniais, pavyzdžiui, Europos investicijų banku.

2014 m. Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai pakeitė Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo skyrių. Pagal Sąjungos sanglaudos politiką EŽŪFKP remia kaimo plėtrą ir žemės ūkio infrastruktūros tobulinimą.

Europos socialinis fondas yra pagrindinė Sąjungos priemonė, kuria remiamos priemonės, kurių tikslas – užkirsti kelią nedarbui ir kovoti su juo, vystyti žmogiškuosius išteklius ir skatinti socialinę integraciją darbo rinkoje. Fondas finansuoja iniciatyvas, kuriomis skatinamas aukštas užimtumo lygis, vienodos vyrų ir moterų galimybės, darnus vystymasis ir ekonominė ir socialinė sanglauda.

Europos regioninės plėtros fondo lėšomis siekiama padėti išlyginti pagrindinius ES regionų skirtumus. Fondas remia atsiliekančius regionus ir silpnėjančios pramonės regionų pertvarką.

Sanglaudos fondas teikia finansinę pagalbą projektams, susijusiems su aplinkosauga ir transeuropiniais tinklais transporto infrastruktūros srityje. Šio fondo lėšomis gali naudotis tik tos valstybės narės, kurių bendrosios nacionalinės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, yra mažesnės nei 90 proc. ES vidurkio.

Siekiant užtikrinti veiksmingą struktūrinių fondų panaudojimą, būtina laikytis šių principų:

- fondai sutelkiami pagal tikslus ir regionus;
- Komisija, valstybės narės ir regioninės valdžios institucijos dirba kartu planuodamos, įgyvendindamos ir stebėdamos fondų panaudojimą;
- parama yra programuojama;
- laikomasi ES ir nacionalinių įnašų papildomumo principo.

Paskirstant Sąjungos sanglaudos politikai skirtus finansinius išteklius atsižvelgiama į šiuos du pagrindinius tikslus:

- investicijos į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą – jomis siekiama stiprinti darbo rinką ir regionų ekonomiką;
- Europos teritorinis bendradarbiavimas – juo siekiama remti ES sanglaudą bendradarbiaujant tarpvalstybiniu, tarptautiniu ir tarpregioniniu lygmenimis.

Nuo 1988 m. Sąjungos sanglaudos politikai skiriamas biudžetas buvo gerokai padidintas ir, drauge su bendra žemės ūkio politika, sanglaudos politika tapo viena iš kiekybiškai reikšmingiausių Sąjungos politikos sričių. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Europos Sąjunga sanglaudos politikai skiria daugiau kaip 350 mlrd. EUR, t. y. 32,5 proc. viso ES biudžeto. Šios lėšos bus paskirtos įvairiai veiklai finansuoti: kelių tiesybai, aplinkos apsaugai, investicijoms į novatoriškas įmones, darbo vietų kūrimui ir profesiniam mokymui. Beveik 200 mlrd. EUR bus skirta ERPF (iš jų 10,2 mlrd. EUR Europos teritoriniam bendradarbiavimui ir 1,5 mlrd. EUR – specialiam asignavimui atokiausiems ir retai apgyvendintiems regionams). Daugiau kaip 83 mlrd. EUR bus skirta ESF ir 63 mlrd. EUR – Sanglaudos fondui.

PASIŪLYMAS DĖL ES SANGLAUDOS POLITIKOS PO 2020 M.

2018 m. gegužės mėn. Komisija pateikė pasiūlymus dėl reglamentų dėl ES sanglaudos politikos po 2020 m. Vienas iš pagrindinių šios reformos tikslų – supaprastinti procedūras ir padidinti ES investicijų veiksmingumą. Vienuolika teminių tikslų, naudotų 2014-2020 m. sanglaudos politikoje, pakeisti penkiais politikos tikslais, nustatytais ERPF, ESF+, Sanglaudos fondui ir EJRŽF:

- pažangesnė Europa – novatoriška ir pažangi ekonomikos pertvarka;
- žalesnė ir mažo anglies dioksido kiekio Europa;
- geriau sujungta Europa – judumas ir regionų IRT jungtys;
- socialiai atsakingesnė Europa, įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį;
- piliečiams artimesnė Europa – tvari ir integruota miestų, kaimų ir pakrančių rajonų plėtra ir vietos iniciatyvos.

Reaguodama į COVID-19 pandemiją, Komisija iš dalies pakeitė savo pasiūlymą, kad į jį būtų įtrauktos naujos priemonės, kurios padės Europos Sąjungai pasirengti kovoti su numatoma ekonomikos krize. 2020 m. liepos mėn. Europos Vadovų Taryba susitarė dėl savo pozicijos dėl iš dalies pakeisto pasiūlymo, todėl bus galima pradėti derybas su Parlamentu.

Komisija pasiūlė finansuoti biudžetą taikant išsamų dokumentų rinkinį, derinant daugiametę finansinę programą (DFP) su neeilinėmis ekonomikos gaivinimo pastangomis – priemone „Next Generation EU“ (NGEU). Sanglaudos politika bus iš dalies finansuojama pagal DFP, o kai kurių programų atveju – pagal NGEU.

Tikslui „Investicijos į darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą“ skiriami išteklių sudarys iš viso 322,3 mlrd. EUR ir bus paskirstyti taip:

- a. 202,3 mlrd. EUR – mažiau išsivysčiusiems regionams;
- b. 47,8 mlrd. EUR – pertvarką vykdančioms regionams;
- c. 27,2 mlrd. EUR – labiau išsivysčiusiems regionams;
- d. Daugiau kaip 42,6 mlrd. EUR bus skirta iš Sanglaudos fondo remiamoms valstybėms narėms (iš jų 10 mlrd. EUR bus išleista Europos infrastruktūros tinklų priemonei);
- e. 1 928 mln. EUR – kaip papildomas finansavimas atokiausiems regionams;
- f. 500 mln. EUR – tarpregioninėms investicijoms į inovacijas.

Tikslui „Europos teritorinis bendradarbiavimas“ (INTERREG) skiriami išteklių sudarys iš viso 7 950 mln. EUR ir bus paskirstyti taip:

- a. 5 713 mln. EUR tarpvalstybiniam bendradarbiavimui jūrų ir sausumos klausimais;
- b. 1 466 mln. EUR tarptautiniam bendradarbiavimui;
- c. 500 mln. EUR tarpregioniniam bendradarbiavimui;

- d. 271 mln. EUR atokiausių regionų bendradarbiavimui;
- e. 970 mln. EUR bus skirta ETB komponentui, numatytam tarpregioninėms investicijoms į inovacijas.

2020 m. vasario mėn. Komisija pasiūlė įsteigti naują Teisingos pertvarkos fondą (TPF), iš kurio būtų remiamos perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui paveiktos teritorijos ir kurio tikslas yra neleisti didėti regioniniams skirtumams. Jam siūloma skirti 17,5 mlrd. EUR.

2020 m. gegužės mėn. Komisija pasiūlė sukurti „ReactEU“ – naują priemonę, kuria bus remiami svarbiausi sektoriai, siekiant padėti jiems tinkamai atsigauti po COVID-19 krizės. Priemonei „ReactEU“ siūloma skirti 47,5 mlrd. EUR.

Siūlomi reglamentai bus priimami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, pagal kurią Parlamentą turi tokias pačias teises kaip Taryba. Tai reiškia, kad iki 2020 m. pabaigos abi institucijos turės pasiekti susitarimą dėl būsimos sanglaudos politikos taisyklių.

2019 m. balandžio mėn. Parlamentas baigė pirmuosius svarstymus dėl Komisijos pasiūlymų dėl BNR, ERPF, INTERREG ir ESF+ reglamentų. Darbas prie neseniai pateiktų pasiūlymų dėl TPF ir dėl „ReactEU“ reglamentų tęsiamas.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas atlieka labai aktyvų vaidmenį remdamas ES ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos stiprinimą. Teisės aktai, susiję su sanglaudos politika ir struktūriniais fondais, rengiami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, kuriai vykstant Parlamentas ir Taryba turi vienodas teises.

Parlamentas aktyviai dalyvavo derybose dėl 2014-2020 m. sanglaudos politikos reformos. Vykdamas šią reformą apibrėžti būsimų ES veiksmų, skirtų ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai sustiprinti, prioritetai ir priemonės. Parlamentas ryžtingai rėmė pasiūlymus dėl plataus masto veiksmingos sanglaudos politikos, kuriai taip pat reikia skirti pakankamai finansinių išteklių.

Marek Kołodziejcki
08/2020

